

mgr Bożena Serwin-Pinda

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Kompetencje Rady Europejskiej w zakresie Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa Unii Europejskiej

Rozprawa doktorska „Kompetencje Rady Europejskiej w zakresie Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa Unii Europejskiej” stanowi ocenę wywiązywania się przez Radę Europejską z zadań w dziedzinie WPZiB powierzonych na mocy Traktatu z Lizbony.

W doktrynie jak dotąd brakowało pogłębionych badań nad kompetencjami Rady Europejskiej w obszarze WPZiB, zwłaszcza po zmianach jakie wprowadził Traktat z Lizbony. Wypełniając tę lukę przeanalizowano przede wszystkim akty prawa pierwotnego UE – zarówno te obowiązujące, jak i traktaty rewizyjne, a także prawo wtórne Unii – rozporządzenia, decyzje. Niezwykle cennym źródłem informacji okazały się dokumenty wydawane przez Radę Europejską (konkluzje, czy komunikaty). Ponadto skorzystano także z licznych opracowań – monografii i artykułów naukowych.

Celem rozprawy jest ukazanie specyfiki Rady Europejskiej w systemie instytucjonalnym UE, szczególnie w zakresie kształtowania WPZiB, a w rezultacie opracowanie katalogu kompetencji tej instytucji w dziedzinie WPZiB i zaprezentowanie ich na przykładzie wybranych państw Europy i Bliskiego Wschodu.

W badaniach korzystano z metody logiczno-językowej, historycznej, systemowej, prawno-porównawczej, aksjologicznej i empirycznej.

W pracy postawiono następujące tezy:

1. Rada Europejska jest najważniejszą instytucją Unii w zakresie WPZiB.
2. Rada Europejska wniosła znaczący wkład i wykazała się ogromnym zaangażowaniem w budowanie i funkcjonowanie WPZiB.
3. Kompetencje Rady Europejskiej w dziedzinie WPZiB są tożsame z funkcjami właściwymi dla organizacji międzynarodowych, w zakresie nazewnictwa. Instytucja ta odpowiedzialna jest za kreowanie WPZiB, rozwiązywanie różnorodnych problemów, reprezentację, zarządzanie oraz kontrolę.
4. Zarówno wojny w Jugosławii, jak i kryzys w Kosowie były pierwszymi poważnymi sprawdzianami kompetencji Rady Europejskiej w zakresie WPZiB. Rada Europejska nie wywiązała się ze swoich kompetencji, podejmując działania zmierzające do zarządzania kryzysem w państwach Bałkańskich.

5. Działania Rady Europejskiej podejmowane w stosunku do państw Europy Wschodniej ukazały wiele błędów i wad funkcjonowania tej instytucji w zakresie WPZiB.
6. Wszystko wskazuje na to, że podjęte przez Radę Europejską próby zakończenia rozwoju programu jądrowego realizowanego przez Iran okazały się skuteczne. Z kolei zaangażowanie Rady Europejskiej na rzecz Syrii okazało się niewystarczające i nieefektywne.

Struktura monografii została przygotowana w taki sposób, aby zrealizować podjęty problem badawczy i udowodnić postawione tezy. Dysertacja składa się ze wstępu, czterech rozdziałów i zakończenia.

W pierwszym rozdziale zaprezentowano etapy formowania się Rady Europejskiej. Od nieformalnych spotkań przywódców państw WE do spotkań na najwyższym szczeblu. Podpisanie Jednolitego Aktu Europejskiego było kluczowe w historii Rady Europejskiej, gdyż na mocy tego aktu prawnego Rada Europejska uzyskała formalną podstawę funkcjonowania. W tej części wskazano, że pierwszym dokumentem o charakterze międzynarodowym, w którym została określona struktura i zakres kompetencji Rady Europejskiej była Deklaracja Stuttgardzka. Z kolei pierwszym unijnym, aktem prawnym, na mocy którego Rada Europejska została wyposażona w kompetencje w dziedzinie WPZiB był Traktat z Maastricht. Określał on bowiem zasady i ogólne wytyczne WPZiB. Na mocy Traktatu z Amsterdamu Rada Europejska została wyposażona w nowy instrument prawny w zakresie WPZiB, wspólne strategie. Traktatem nicejskim określono natomiast zakres WPZiB oraz ukazano Radę Europejską, jako instytucję, która ma decydować o powstaniu i koordynowaniu funkcjonowania tej polityki. Obecnie, podstawę prawną działania Rady Europejskiej w zakresie WPZiB wyznacza Traktat z Lizbony, ustanawiając Radę Europejską najważniejszą instytucją UE i wprowadzając wiele zmian w zakresie WPZiB. W tej części pracy ukazano również ustrój Rady Europejskiej.

Proces formowania WPZiB z udziałem Rady Europejskiej został przedstawiony w drugim rozdziale dysertacji. Geneza WPZiB była ściśle powiązana z kształtowaniem się struktur Rady Europejskiej. Wskazano, że przełomowe zmiany wprowadził Traktat z Maastricht, gdyż na mocy jego postanowień EWP została przekształcona w WPZiB – II filar UE. W tej części rozprawy zostały ukazane również zmiany w katalogu celów WPZiB i ich dychotomiczna budowa, począwszy od Traktatu z Maastricht do Traktatu z Lizbony. WPZiB od czasu powstania dysponuje własnymi instrumentami. Katalog ich był systematycznie zarówno uzupełniany, jak również redukowany. Niektóre instrumenty uległy przekształceniu, a inne usunięciu. Ważną kwestią w ramach WPZiB są także relacje międzyinstytucjonalne.

Oprócz Rady Europejskiej ważne zadania w zakresie tej polityki pełni Rada, Wysoki Przedstawiciel Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa, Parlament Europejski, Komisja Europejska i w ograniczonym zakresie również Trybunał Sprawiedliwości UE.

Analiza pozycji ustrojowej Rady Europejskiej i struktury WPZiB doprowadziła do usystematyzowania i opracowania specyficznych kompetencji Rady Europejskiej w zakresie WPZiB. Przez specyficzne kompetencje rozumie się typowe dla tej instytucji zadania. Należy zaznaczyć, że odwołując się do nazewnictwa funkcji organizacji międzynarodowych dokonano klasyfikacji kompetencji realizowanych przez Radę Europejską. W rozdziale trzecim przedstawiono następujący katalog kompetencji Rady Europejskiej w zakresie WPZiB: programowanie WPZiB, kompetencje o charakterze normatywnym, zarządzanie WPZiB, kontrola sprawowana przez Radę Europejską oraz reprezentacja zewnętrzna i wewnętrzna Rady Europejskiej w zakresie WPZiB.

W ostatnim rozdziale rozprawy zaprezentowano i oceniono faktyczne działania Rady Europejskiej na arenie międzynarodowej. Zaproponowany katalog zadań Rady Europejskiej w zakresie WPZiB przedstawiono na przykładzie wybranych, państw pochodzących z różnych regionów świata.